

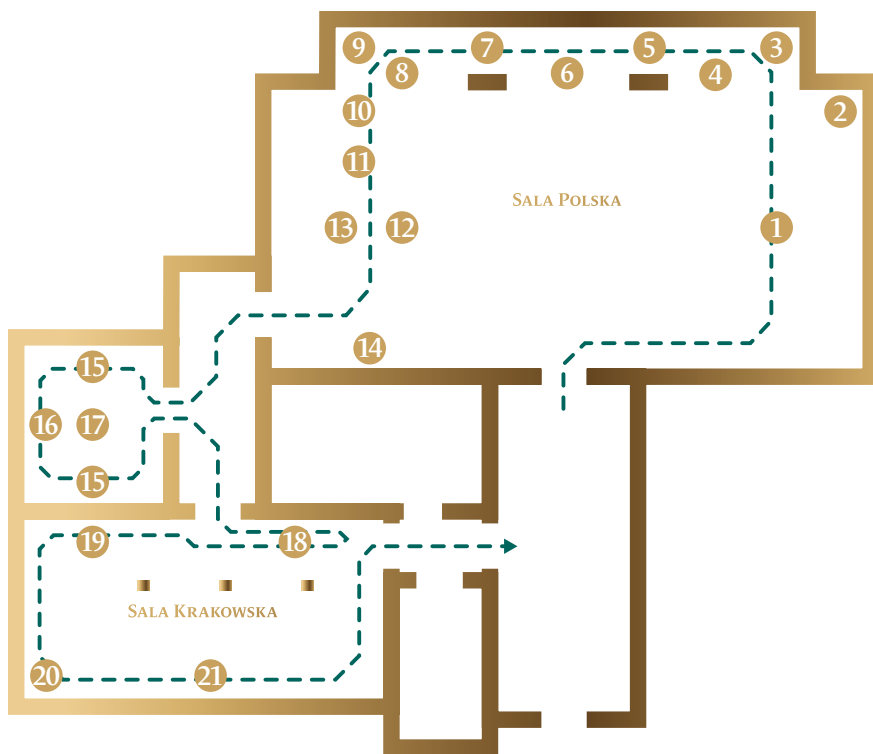
Bankoteka

WYDANIE SPECJALNE

KRAKOWSKI
SALON EKONOMICZNY NBP

PLAN ZWIEDZANIA

Sala Polska

1. Pieniądz w okresie Piastów i Jagiellonów
2. Wartość pieniądza
3. Mapa mennic w XVI i XVII w.
4. Decjusz vs. Kopernik – narodziny polskiego złotego
5. Moneta podwartościowa
6. Reformy Stanisława Augusta Poniatowskiego
7. Pieniądz Królestwa Polskiego i Bank Polski
8. Pieniądz w latach 1794–1831
9. Pieniądz w latach 1832–1923
10. Pieniądz II Rzeczypospolitej
11. Wojenne dzieje polskiego złota
12. Złoty Polski Ludowej
13. Złoty III Rzeczypospolitej
14. Zabytkowy sejf

Sala Narodowego Banku Polskiego

15. Gabinet numizmatyczny
16. Katalog współczesnych banknotów i monet
17. Działalność NBP

Sala Krakowska

18. Pierwsi bankierzy krakowscy
19. Gmach NBP w Krakowie – wczoraj i dziś
20. Bank Emisyjny w Polsce
21. Feliks Młynarski

Nowy PUNKT NA EDUKACYJNEJ MAPIE KRAKOWA!

W samym sercu miasta, w pięknych zabytkowych wnętrzach gmachu Narodowego Banku Polskiego poznasz historię polskiego pieniądza, stając się świadkiem narodzin monety i banknotu, pierwszych banków i teorii ekonomicznych. Dowiesz się, czym zajmuje się Narodowy Bank Polski, poznasz jego zadania, rolę i funkcje, a także obejrzyś niezwykłą wystawę numizmatyczną!

WWW.NBP.PL/KSE

OTWARCIE

Wystąpienie Prezesa Narodowego Banku Polskiego podczas otwarcia we wrześniu 2020 r.

Piękny, zabytkowy gmach Oddziału Okręgowego NBP w Krakowie zyskał w 2020 r. jeszcze jeden dodatkowy atut. Od września działa tu Krakowski Salon Ekonomiczny NBP. Nowoczesna placówka edukacyjna.

Krakowski Salon Ekonomiczny NBP to doskonałe miejsce, by lepiej poznać zadania oraz pracę polskiego banku centralnego. W interaktywny sposób spojrzeć na historię finansów oraz ekonomii. Uświadomić sobie znaczenie Krakowa oraz Małopolski dla rozwoju polskiej gospodarki od średniowiecza do współczesności.

Jednym z zadań Narodowego Banku Polskiego jest edukacja ekonomiczna. Dzięki Krakowskiemu Salonowi Ekonomicznemu NBP zyskujemy wyjątkowe narzędzia upowszechniania wiedzy z tego zakresu.

Gmach przy Basztowej 20 zyskał nowy wymiar jako cel rodzinnych spacerów, a dla biznesu i świata nauki miejsce organizowania szkoleń, konferencji i sympozjów. To duże wyzwanie, bo pamiętać trzeba, że konkurencja ciekawych miejsc w Krakowie jest ogromna.

Krakowski Salon Ekonomiczny NBP dołączył na stałe do licznych placówek kulturalno-edukacyjnych Królewskiego Miasta Krakowa.

Pracownikom Oddziału Okręgowego NBP w Krakowie przekazuję podziękowania za zaangażowanie w upowszechnianie edukacji ekonomicznej, a wszystkich Państwa goszczących w Krakowie zapraszamy na Basztową 20.

Prof. Adam Głapiński
Prezes Narodowego Banku Polskiego

Prezes NBP i Dyrektor Oddziału Okręgowego w Krakowie otwierają Krakowski Salon Ekonomiczny NBP

NBP

Narodowy Bank Polski

Zaproszenie do Krakowskiego Salonu Ekonomicznego Narodowego Banku Polskiego

Królewskie miasto Kraków to szczególne miejsce, które przez wieki miało wpływ na kształtowanie się historii Polski, to historyczna siedziba królów polskich oraz centrum polskiej kultury, sztuki i nauki.

Przygotowana ekspozycja jest fantastyczną podróżą w czasie, opowiadającą o dziejach polskiego pieniądza w kontekście historii naszego kraju. Chcemy, aby aktywnie uczestnicząc w tej podróży, poznali Państwo procesy i mechanizmy, które na przestrzeni dziejów zachodziły w polskiej gospodarce.

By umożliwić Państwu aktywne zwiedzanie, wykorzystaliśmy nowoczesne technologie i aplikacje multimedialne, które wzbogacają ekspozycję wpływając na lepsze zapamiętywanie i utrwalanie przekazanych treści. Wspierają one edukację poprzez atrakcyjną formę przekazu w postaci prezentacji multimedialnych, animacji, infografik czy wykresów przygotowanych w języku polskim i angielskim.

Zachowując spójność z architekturą zabytkowego wnętrza, umiejętnie wypracowaliśmy kompromis pomiędzy przekazywaną treścią oraz instalacją audiowizualną, oddając

Państwu jedną z najpiękniejszych przestrzeni ekspozycyjnych w Krakowie. Stanowiska ekspozycyjne w postaci gablot, ram i dioram, stołów oraz prezenterów zostały zaprojektowane w bardzo eleganckiej i oszczędnej formie, w indywidualnej dla każdego tematu stylizacji. Zwiedzający poznając poszczególne etapy historii pieniądza, mają poczucie niezwyklej harmonii z historycznym wnętrzem budynku. Ekspozycja Krakowskiego Salonu Ekonomicznego NBP jest integralną częścią zewnętrznego otoczenia.

Na wielkogabarytowych posterach pokazano widoki najcenniejszych zabytków miasta, m.in. Wawelu czy kościołów Mariackiego i św. Andrzeja. Podziwiając je i mimowolnie spoglądając za okno, zobaczymy „na żywo” Barbakan z Bramą Floriańską, Teatr im. Juliusza Słowackiego, Akademię Sztuk Pięknych im. Jana Matejki, które w naturalny sposób wkomponują się w narrację ekspozycji. Symbolicznie

otwierają naszą opowieść, również o tym, że pieniądz narodził się w Krakowie, który od wieków nadaje swoisty rytm kulturze, sztuce i nauce. My jako zwiedzający stajemy się uczestnikami tej pięknej, nieprzerwanie trwającej historii.

Wystawa jest nową i potrzebną jakością na edukacyjnej mapie Krakowa. Przygotowana w bardzo ciekawy i nowoczesny sposób ekspozycja o dużej wartości merytorycznej, wkomponowana w historyczne wnętrza gmachu NBP, stanowi o ogromnej wartości tego miejsca. Trwałą pamiątką odwiedzin naszej placówki, oprócz zdobytej wiedzy, będzie moneta wydrukowana w technologii 3D.

Serdecznie zapraszam do zwiedzania naszego Salonu oraz skorzystania z oferty edukacyjno-konferencyjnej.

Katarzyna Basiak-Gała
Dyrektor Oddziału Okręgowego NBP
w Krakowie

Ekspozycja

Krakowski Salon Ekonomiczny NBP

Licząca ponad 800 m² powierzchnia wystawieniicza Krakowskiego Salonu Ekonomicznego NBP daje zwiedzającemu możliwość poznania wielu ważnych faktów, odnoszących się bezpośrednio do dziejów pieniądza na ziemiach polskich oraz roli i zadań Narodowego Banku Polskiego, jako centralnego banku państwa. Już wchodząc do głównego holu oddziału NBP mamy wrażenie przebywania w szczególnym miejscu. Wpływa na to klimat i przestrzeń. Oryginalne, z pietyzmem odrestaurowane historyczne wnętrza, ozdobione bogatym detalem architektonicznym stanowią już wartość samą w sobie.

Budynek został wzniesiony w latach 1921–1924 w stylu klasycyzmu akademickiego. Jest doskonałym przykładem rozwoju rodzimej myśli architektonicznej w odradzającym się po 123 latach niewoli państwie polskim. Wybudowany w niespełna cztery lata jako gmach bankowy, na styku ul. Zaczysze i placu Matejki, vis-a-vis drogi królewskiej *Via Regia*, zamyka od strony wschodniej historyczną dzielnicę Kleparza.

Zwiedzający, przebywając w tej na pozór wydzielonej przestrzeni budynku, ma poczucie obcowania z minionym czasem, który przez użyte nowoczesne technologie obrazowania

nie wydaje mu się aż tak odległy. Wchodząc na ekspozycję, staje się jednym z bohaterów ciągle trwającej opowieści, która ma mu pomóc zinterpretować wiele zjawisk zachodzących w historii polskiej gospodarki. To jedyne w swoim rodzaju zaproszenie do myślenia i poznawania, a interakcja poprzez użycie nowoczesnych form przekazu sprzyja zaangażowaniu i emocjom.

Ekspozycja Krakowskiego Salonu Ekonomicznego NBP została podzielona na trzy uzupełniające się moduły tematyczne, które tworzą: Sala Polska, Sala Narodowego Banku Polskiego i Sala Krakowska.

W ten ciekawy i bardzo atrakcyjny sposób zostały zaprezentowane najważniejsze zagadnienia związane z historią polskiego pieniądza opowiedziane w kontekście historii Polski, ze szczególnym uwzględnieniem dziejów Małopolski. Istotną częścią ekspozycji jest historia Narodowego Banku Polskiego i reformy walutowej, która miała miejsce w III Rzeczypospolitej. Narrację wystawy, również przy przejściach do poszczególnych pomieszczeń, uzupełniają piękne wielkoformatowe wizerunki krakowskich zabytków.

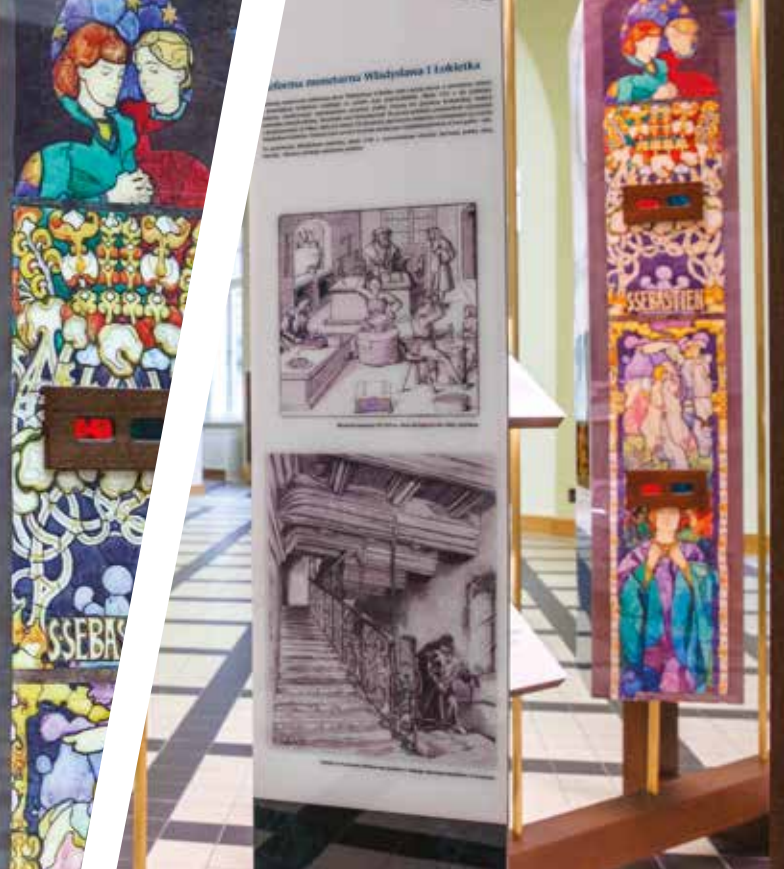

SALA POLSKA

W ramach historii

Podróż w czasie rozpoczyna się w Sali Polskiej u źródeł rodzącej się państwowości i trwa poprzez historię Piastów, Jagiellonów i Wazów, przez trudne czasy rozbiorów, odrodzenie się państwa polskiego w dwudziestoleciu międzywojennym, okres okupacji, lata powojenne, PRL, do czasów nam współczesnych. Nie ulega wątpliwości, że pieniądź jest silny wówczas, kiedy państwo jest silne. W historii naszego kraju funkcję pieniądza pełniły różne dobra: od płacideł, poprzez pieniądze wartościowe, kruszcowe i papierowe, gorsze i całkiem bezwartościowe quasi-pieniądź oraz te narzucone przez obce systemy i mocarstwa.

Średniowiecze

We wczesnym średniowieczu, kiedy tereny obecnego Krakowa były zamieszkiwane przez Wiślan, wspólnotę osadniczą w dorzeczu górnej Wisły, rolę pieniądza pełniły różnego rodzaju płacidła. Z tego okresu pochodzi „Skarb Wiślan” liczący 4212 grzywien siekieropodobnych o łącznej wadze 3630 kg. Został on odnaleziony w 1979 r. na ul. Kanoniczej w Krakowie, a jego ilustracja jest wprowadzeniem do naszej ekspozycji.

W Sali Polskiej w ujęciu tzw. ram historii, będących konstrukcją architektoniczno-wystawienniczą, na STANOWISKU NR 1 poznajemy dzieje polskiego pieniądza w czasach Piastów i Jagiellonów poprzez ukazanie trzech zasadniczych okresów w jego rozwoju:

- denarowego (od monety odpowiadającej denarowi),
- groszowego (od monety odpowiadającej groszowi lub derywatowi),
- złotowo-talarowego (od monety odpowiadającej złotemu polskiemu, emitowanemu także w formie talarów).

Kraków jest ośrodkiem, w którym kształtował się pieniądź już we wczesnym średniowieczu. Badania archeologiczne potwierdzają, że w jego okolicach około I w. p.n.e. Celtowie bili pierwsze „pieniądze”. A kiedy w X w. pieniądź stawał się atrybutem władzy, panujący zaczęli dążyć do wybijania własnych monet.

Na ekspozycji pokazaliśmy kilka przykładów reprezentujących ten okres z najsłynniejszą w polskim mennictwie monetą, czyli denarem

Bolesława Chrobrego „Princes Polonie”. Na jej inskrypcji otokowej po raz pierwszy pojawił się, choć jeszcze po łacinie, zapis nazwy Polska. Kolejne monety z tego okresu to m.in. denary Mieszka II Lamberta, Bolesława Śmiałego, Bolesława Krzywoustego i Władysława Wygnańca.

Zjawiskiem charakterystycznym dla tego okresu był stopniowy spadek wartości denara poprzez zmniejszanie jego wagi i pogarszanie próby stopu, czego skutkiem było pojawienie się brakteatów – monet bitych jednostronnie i z niewielką zawartością srebra.

Pierwsza połowa XIV w. to czas, w którym odradzające się po długim okresie rozbitcia dzielnicowego Królestwo Polskie borykało się z rozlicznymi problemami, nie tylko natury politycznej, ale także gospodarczej i skarbowej. Od dłuższego czasu słabła siła nabywczą denara, którego wartość sięgała na początku tego stulecia zaledwie 0,15 grama srebra, podczas gdy pod koniec X w. była ona dziesięciokrotnie większa. Oznaką kryzysu monetarnego stało się zalanie rynku wspomnianymi wyżej brakteatami – monetami tak cienkimi, że mogły być bite – w przeciwieństwie do dwustronnych denarów – tylko jednostronnie i o tak znikomą zawartość kruszcu, że kupcy i handlarze uważali je za bezwartościowe. Dodatkowo stosowana powszechnie praktyka ich częstej wymiany wywoływała rozgoryczenie, jak np. u czeskiego kronikarza Kosmasa, który uważał brakteaty za „gorsze niż dżuma, bardziej niszczycielskie niż

napad wrogów, głód i inne plagi”. Ten okres w historii polskiego pieniądza zilustrowaliśmy przykładami brakteatów bitych m.in. przez Mieszka Starego, Leszka Białego i Bolesława Wstydliwego.

Użycie nowoczesnych technologii daje zwiedzającemu wiele możliwości interpretacji. Dzięki nim można podróżować w czasie, zaglądając do „skarbcza królów”. „Skarbce” zobaczymy również na **STANOWISKU NR 1**, które symbolicznie otwiera opowieść o dziejach pieniądza. Zostało ono w atrakcyjny sposób uzupełnione trójwymiarowymi grafikami z wyobrażeniem insygniów królewskich, m.in. Szczerbca, czyli miecza koronacyjnego polskich władców, oraz przedstawiającymi wnętrza skarbcza Zamku Królewskiego na Wawelu.

Na **STANOWISKU NR 1** zwiedzający obejrzą animację multimedialną poświęconą Kazimierzowi Wielkiemu i jego zasługom.

STANOWISKO NR 2 z ekranem dotykowym zostało wyposażone w aplikację wirtualnej wagi, dzięki której można ważyć wybrane towary i ocenić ich wartość w czasach średniowiecza.

Działania mające na celu poprawę istniejącego stanu rzeczy podejmowali zarówno Władysław Łokietek, jak i Kazimierz Wielki, jednak bez większych sukcesów. Ten pierwszy w 1330 r. nakazał wybić pierwszą polską złotą monetę – florena (zwaną także dukatem) z inskrypcją upamiętniającą własne imię króla, a także św. Stanisława. Pieniądz ten nie zyskał jednak szerszej popularności. Z kolei Kazimierz podjął zdecydowane działania przeciwko powszechnym wówczas próbom obniżania wartości monet poprzez zeszkrobywanie srebra z ich powierzchni. Procederowi starano się zapobiegać, wykorzystując podczas transakcji handlowych specjalne formy z otworami o wielkości prawidłowo wybitej monety, tzw.

żelazy lub ferry. Za ich pomocą kupcy mogli szybko sprawdzić, która moneta jest pełnowartościowa, a która „trefna”.

Historia najbardziej znanego nam wszystkim pieniądza – złotego – jest bardzo ciekawa i oryginalna. Zanim zostały wyemitowane pierwsze monety i banknoty nazywane złotymi (w przypadku tych ostatnich stało się to dopiero pod koniec XVIII w. w trakcie insurekcji kościuszkowskiej), złoty funkcjonował już od dawna jako jednostka obrachunkowa. Na złote przeliczano wartość takich monet jak talary czy dukaty, w złotych obliczano należności podatkowe i przygotowywano budżet. Początki tego stanu rzeczy sięgają przełomu XV i XVI w. Wtedy to na sejmie piotrkowskim w 1496 r. ustalono kurs florena, określając jego wartość w groszach.

Zobacz, ile kosztowały w TV w celu sprzedaży swoich ulubionych przedmiotów. Możesz przetestować, ile kosztowałyby przedmioty, które chcesz sprzedać. W tym celu kliknij na przycisk 'KUPI' lub 'WYBÓR'.

Mimo że w Polsce nie emitowano monet złotych, to w złotych obliczano należności podatkowe oraz budżet. Na złote przeliczano też wartość talarów i dukatów.

Na STANOWISKU NR 3 została umieszczona mapa mennic, które funkcjonowały w Rzeczypospolitej w XVI i XVII w. Dzięki aplikacji multimedialnej zainstalowanej na pulpicie można własnoręcznie sterować mapą, dowiadując się, gdzie za panowania wymienionych królów działały ośrodki mennicze i jakie wybijano w nich monety.

Nowożytność

Trzydzieści lat później, zgodnie z zasadami ordynacji menniczej ogłoszonej w 1526 r. przez Zygmunta Starego (1507–1548), a przygotowanej według wskazówek Josta Decjusza, emisja srebrnych pieniędzy miała w Polsce podlegać regulacji poprzez przeliczanie ich na złote. Był to okres, gdy zależności fiskalne i zagadnienia związane z oceną jakości środków płatniczych stały się obiektem zainteresowania wielu osób. Wówczas, niezależnie od siebie, angielski finansista Thomas Gresham i słynny astronom, a zarazem ekonomista i ekspert sejmu pruskiego Mikołaj Kopernik sformułowali zasadę – nazwaną później ku ich pamięci Prawem Kopernika-Greshama – że „pieniądz gorszy wypiera pieniądz lepszy”.

Wybrane fragmenty pism z tego okresu zostały zaprezentowane za pomocą aplikacji „wirtualnej książki” na **STANOWISKU NR 4**. Aplikacja została tak przygotowana, by użytkownik mógł w niej śledzić stanowisko Josta Decjusza i Mikołaja Kopernika.

Pomimo ustanowienia złotego jednostką obrachunkową w Polsce, fizycznie nadal posługiwano się groszami, dukatami, a także talarami o znacznej wartości, które za rządów Stefana Batorego weszły do powszechnego użycia, choć ich pierwsze egzemplarze wybito już czterdzieści lat wcześniej.

Chyba każdy zna powiedzenie „Dobry żart tyńfa wart”, jednak mało kto zdaje sobie sprawę, że jego geneza wiąże się z historią polskiego pieniądza.

Po wyniszczającej kraj wojnie polsko-szwedzkiej w latach 1655–1660 skarb państwa świecił pustkami. Wtedy to główny zarządca mennic koronnych, niemiecki mincerz Andrzej Tymf zaproponował królowi Janowi Kazimierzowi i sejmowi rozwiązanie tyleż obiecujące, co... szalbiercze. Otóż postulował, by wyprodukować monetę o nominalie 30 srebrnych groszy (czyli jednego złotego), tyle że zawierającą srebro o wartości... 13 groszy i... uzyskał na to zgodę. „Wybrakowany” pieniądz trafił na rynek pod potoczną nazwą „tyńfa” lub „tymfa” (od nazwiska swojego „wynalazcy”).

Trzeba przyznać, że pomysłowy mincerz nawet nie starał się specjalnie ukrywać rzeczywistego stanu rzeczy. Na monecie był umieszczony napis: „Dat Pretivm Servata Salvs Potiorq Metallo Est” – „Zbawienie ojczyzny daje tu cenę i lepsze jest od metalu”. Wskutek tej reformy umieszczony na awersie monety trzyliterowy monogram króla „ICR” (Ioannes Casimirus Rex), ze względu na jej niską wartość, złośliwie odczytywano *Initium Calamitatis Regni*, czyli „Początek Nieszczęść Królestwa”. Sam Tymf został publicznie oskarżony o nadużycia skarbowe i uciekł z Polski przed procesem, a jego nazwisko utrwaliło się w świadomości Polaków w używanym ironicznie popularnym powiedzeniu „Dobry żart tymfa (tyńfa) wart”.

Proces ten ilustruje **STANOWISKO NR 5** z opisem monety „podwartościowej”.

ZŁOTY WIEK XVII

WYKAZ MIEJSCOWOŚCI
W POLSCE

Przewrotne bywają ścieżki historii. Jedną z rzeczy, która niemal natychmiast kojarzy się z Polską jest nasza narodowa waluta – złoty.

Tymczasem pierwsze „złote” (a jednocześnie pierwsze polskie banknoty) zostały wypuszczone do obiegu dopiero rok przed III rozbiorem Polski i upadkiem I Rzeczypospolitej. Kryzys polityczny i gospodarczy państwa polskiego w XVIII w. oczywiście miał swój wyraz także w upadku skarbu, a reformy podjęte na początku rządów ostatniego króla Polski, Stanisława Augusta Poniatowskiego, nie zostały doprowadzone do końca, choć w ich ramach udało się m.in. ujednoczyć system miar i wag, przeprowadzić rewaloryzację kursu monet i otworzyć mennicę.

By pokazać ten bardzo rozległy okres na **STANOWISKU NR 6** powstał wirtualny katalog monet bitych przez Mennicę Warszawską. Stanowisko uzupełnia animacja multimedialna, która ilustruje technologiczny przebieg procesu menniczego.

XVIII wiek

Jednym z pomysłów na poprawę sytuacji gospodarczej kraju miało być wprowadzenie do obiegu – wzorem krajów Europy Zachodniej – pieniądze papierowych. W zamysłu miało to przeciwdziałać coraz mniejszej ilości na rynku „brzęczącej” monety, także ze względu na deficyt kruszców, z których można ją było wybijać.

Po kilku nieudanych próbach, zapoczątkowanych w 1777 r. projektem wykonanym anonimowo u warszawskiego drukarza Düfeura, plan ten został wcielony w życie dopiero w okresie insurekcji kościuszkowskiej. Dyrekcja Biletów Skarbowych powstańczego rządu wyemitowała wówczas banknoty o nominałach: 5, 10, 25, 50, 100, 500 i 1000 złotych (niewiele różniące się od

siebie wielkością i zszywane przy wprowadzaniu do obiegu po 500 sztuk) oraz bilety zdawkowe o małych nominałach: 5 i 10 groszy oraz 1 złoty. Od 16 sierpnia 1794 r., kiedy to wypuszczono pierwsze banknoty, do zajęcia Warszawy przez Rosjan w listopadzie 1794 r. na rynku pojawiły się więc nowe pieniądze papierowe o łącznej wartości 10,9 mln złotych.

Kolejny raz własnym pieniądzem papierowym dysponowało dopiero Księstwo Warszawskie w latach 1810–1814. Wcześniej w trzech zaborach obowiązywały pieniądze agresorów, a więc odpowiednio: rosyjskie kopiejki i ruble, niemieckie fenigi i marki oraz austriackie halerze i korony.

Waluta ustanowiona przez króla saskiego i księcia warszawskiego Fryderyka Augusta nie była jednak w pełni wymierna na monety w przeciwieństwie do biletów kasowych, wyemitowanych kilka lat później w Królestwie Polskim na mocy postanowienia cara z 15 kwietnia 1823 r. Te były wymieniane bez przeszkód na monety srebrne. Banknoty (bilety kasowe) były jednak produkowane z papieru słabej jakości, w związku z czym szybko niszczyły się. Dlatego też już siedem lat później Bank Polski (instytucja emisyjna i kredytowa działająca w Królestwie Polskim w latach 1828–1885) otrzymał od władcy upoważnienie do emisji własnych biletów bankowych (zgodnie z dekretem z 21 stycznia /2 lutego/ 1830 r.). Proces ten ilustruje **STANOWISKO NR 7**.

Wybrane przykłady pierwszych banknotów, które były emitowane pod koniec XVIII w. oraz narodziny Banku Polskiego, zostały wkomponowane w system wolnostojących szklanych posterów na **STANOWISKU NR 8**.

Ten papierowy pieniądź nie miał pokrycia w kruszcu. W okresie zaborów funkcjonowało wiele walut państw zaborczych, m.in. szelągi, półgrosze, grosze, trojaki, szóstaki, dziesiątki, srebrniki, półzłotówki, złotówki, dwuzłotówki, talary, półtalary czy dukaty.

Ich różnorodność została zaprezentowana na **STANOWISKU NR 9** w specjalnej gablocie wyposażonej w szkło powiększające. Używając go, zwiedzający może zobaczyć w powiększeniu prezentowane reprodukcje banknotów oraz monet i odczytać towarzyszącą im treść.

5 listopada 1916 r. w Pszczynie władze niemieckie i austro-węgierskie proklamowały tzw. Akt 5 listopada, który ogłosił powstanie w przyszłości „samodzielnego” Królestwa Polskiego. Polityka zaborców była obliczona na sięgnięcie po zasoby ludzkie mieszkańców Kongresówki, co w przedłużającym się konflikcie mogło przechylić szalę zwycięstwa na stronę państw centralnych. Niemniej „Akt 5 listopada” 1916 r., który wszedł w życie natychmiast po jego ogłoszeniu, skutkowało powołaniem m.in. organów wykonawczych, sił zbrojnych, administracji terenowej oraz banku emisyjnego. Ten ostatni został, nie bez komplikacji, utworzony rozporządzeniem generała gubernatora Hansa Hartwiga von Beselera 9 grudnia 1916 r. Nowy bank przyjął nazwę Polska Krajowa Kasa Pożyczkowa (PKKP), co nominalnie miało sugerować jego niezależność. Na siedzibę Kasy wybrano dotychczasowy gmach rosyjskiego Banku Państwa przy ulicy Bielańskiej w Warszawie.

1000 Forint
1927, Hungary

2000 Forint
1927, Hungary

5000 Forint
1927, Hungary

20 Forint
1927, Hungary

20 Forint
1927, Hungary

Presidential Bank (1904-1927)

In its architectural style, the building is a masterpiece of the Art Deco style. It was designed by the architect József Kiss and built between 1904 and 1927. The building is a prime example of the Art Deco style in Hungary.

Establishment of Bank (1904)

In the first half of the 20th century, the building was used as the headquarters of the Bank of Hungary. It was established in 1904 and has since been a central part of the financial system of the country.

Bank (1904-1927)

The building is a masterpiece of the Art Deco style. It was designed by the architect József Kiss and built between 1904 and 1927. The building is a prime example of the Art Deco style in Hungary.

The role of the building

The building has played a significant role in the financial system of Hungary. It has been the headquarters of the Bank of Hungary since its establishment in 1904.

Kasie przyznano prawo emisji banknotów, które – ku zaskoczeniu ówczesnych – nazwano marką polską. Tym samym na terenie Cesarstwo-Niemieckiego Generalnego Gubernatorstwa Warszawskiego oraz austriackiego Generalnego Gubernatorstwa Lubelskiego zaczęła obowiązywać nowa waluta. Celem reformy było m.in. wycofanie z obiegu rosyjskiego pieniądza oraz scalenie gospodarki okupowanych obszarów z ekonomią państw centralnych. Niemieckie władze dawały gwarancje marce polskiej do kwoty jednego miliarda. Ostatecznie PKKP wypuściła do obiegu niespełna 880 milionów 151 tysięcy marek polskich. Warto zauważyć, że banknoty markowe miały polskie oznaczenia – orzeł polski w czerwonym polu – oraz polskie napisy.

Markę polską traktowano od początku jako rozwiązanie tymczasowe. Okazało się jednak, że z różnych powodów przetrwała ona jako środek płatniczy do początku 1924 r., podobnie jak jej emitent – Polska Krajowa Kasa Pożyczkowa.

Pochłaniające coraz większe fundusze wojny o granice Rzeczypospolitej, wszechobecna depresja ekonomiczna i galopująca inflacja zmusiły władze młodego państwa do dodrukowywania pieniądza (niemającego pokrycia w złocie). Systematycznie zwiększano emisję biletów PKKP. W lutym 1920 r. podniesiono ją do 11 miliardów. Niestety pozycja marki polskiej gwałtownie spadała. Jej siła nabywcza była znikoma.

Sytuacja stawała się dramatyczna, co odbiło się echem na stosunkach społecznych panujących w kraju. Z dniem 17 grudnia 1923 r. prezydent Stanisław Wojciechowski powierzył misję utworzenia ponadpartyjnego rządu

Władysławowi Grabskiemu. Ten niedysyjszy Minister Skarbu niemal natychmiast przystąpił do realizacji swojego sztafardowego projektu gospodarczego, a mianowicie reformy walutowej. Stosowna ustawa o „naprawie Skarbu Państwa i reformie walutowej” została przyjęta przez Sejm już 11 stycznia kolejnego roku, a więc zaledwie trzy tygodnie po exposé Grabskiego, kiedy została zapowiedziana. Na jej mocy ostatecznie zlikwidowano pronieemiecką Polską Krajową Kasę Pożyczkową, a jej miejsce zajął Bank Polski SA jako wyłączny emitent państwowej waluty. W kwietniu na podstawie prezydenckiego rozporządzenia w miejsce marki polskiej do obiegu wprowadzono, planowanego już od 1919 r., złotego. Nowy złoty był równy frankowi szwajcarskiemu, a jego pokrycie w złocie i dewizach wyniosło 30%. Najniższy nominał nowych banknotów wynosił 1 złoty. W obiegu pozostawały jeszcze banknoty o wartości 2, 5, 50, 100, 500 i 1000 złotych.

Kolejne stanowisko na ekspozycji jest związane z powstawaniem suwerennego państwa polskiego w okresie dwudziestolecia międzywojennego. Pieniądz II Rzeczypospolitej ilustruje **STANOWISKO NR 10**.

Reformy wdrożone z sukcesem przez Władysława Grabskiego utrzymały się do 1939 r.

Dynamiki wystawie nadaje jeszcze jedna forma prezentacji obejmująca **STANOWISKO NR 11** – komiks. Ukazuje on w rysunkowej formie fascynującą i burzliwą historię ewakuacji polskiego złota ze skarbców Banku Polskiego SA, która miała miejsce w pierwszych dniach września 1939 r.

Po wybuchu II wojny światowej we wrześniu 1939 r. Bank Polski SA został ewakuowany przez Rumunię do Francji, a następnie do Wielkiej Brytanii. Na ziemiach okupowanych przez III Rzeszę oraz Związek Socjalistycznych Republik Radzieckich nastąpiła likwidacja dotychczasowych polskich instytucji finansowych. Działania okupantów miały na celu zniesienie również polskiej waluty, co nastąpiło na obszarach włączonych do Rzeszy Niemieckiej oraz do ZSRR. Nieco odmiennie przedstawiała się sytuacja w utworzonym przez Niemców Generalnym Gubernatorstwie, gdzie w grudniu 1939 r. powołano instytucję emisyjną, pod nazwą „Bank Emisyjny w Polsce”. Na obszarze gubernatorstwa utrzymano złotego jako walutę płatniczą, którą potocznie ze względu na siedzibę Banku nazywano „złotym krakowskim”. Druga nieformalna nazwa określająca okupacyjną walutę to „młynarki”, co było bezpośrednim odniesieniem do nazwiska prezydenta Banku Emisyjnego w Polsce Feliksa Młynarskiego.

Wraz z końcem II wojny światowej w Polsce w jej pojałtańskich granicach zapanował chaos walutowy. Wywołał go fakt zastępowania pieniędzy będących w obiegu w okresie okupacyjnym złotym ustanowionym przez Polski Komitet Wyzwolenia Narodowego (PKWN). „Rząd lubelski” wydał stosowny dekret w tej sprawie 24 sierpnia 1944 r., a więc jeszcze w okresie faktycznie funkcjonowania na emigracji przedwojennego Banku Polskiego SA. Nowe banknoty zostały wydrukowane na obszarze Związku Sowieckiego. Tym samym w Polsce okresu wojennego, obok pieniędzy okupantów i „młynarek” z Generalnego Gubernatorstwa, pojawiły się złote pekawuenowskie.

Aby uspokoić sytuację społeczną nowy rząd zapewniał dalszą możliwość płatności „złotymi krakowskimi”. Stan ten trwał do początku 1945 r., kiedy 6 stycznia wydano dekret nakazujący w terminie od 10 stycznia do 28 lutego 1945 r. wymianę pieniędzy z okresu Generalnego Gubernatorstwa na „złote lubelskie”. Dekret ten obowiązywał na wszystkich wyzwolonych spod okupacji niemieckiej obszarach Polski w jej pojałtańskich granicach. Wymiana wynosiła wprawdzie 1:1, ale wyłącznie do kwoty 500 złotych. Niemal równocześnie wycofano z obiegu radziecką walutę. Niemałe zamieszanie wywołane polityką walutową spowodowało, że wiele osób traciło swoje oszczędności. Przed nowo powołanym – z dniem 15 stycznia 1945 r. – Narodowym Bankiem Polskim stało więc nie lada wyzwanie.

Z jednej strony w Polsce szalała powojenna inflacja, z drugiej wyraźne braki

w aprowizacji społeczeństwa. Najpewniej z tego też powodu rozpoczęto prace nad kolejną reformą pieniężną. Przygotowywano ją w tajemnicy, aby nie doprowadzić do ewentualnych niepokojów społecznych. Prace zdynamizowano w 1948 r., gdy sytuacja polityczna w Polsce, z perspektywy decydentów, zdawała się być już w miarę stabilna. Wtedy też rozpoczęto druk nowego pieniądza, a rok później bicie bilonu. Był to swoisty ewenement, bowiem ustawa wprowadzająca „zmianę systemu pieniężnego” miała zostać uchwalona dopiero w 1950 r. Tego roku, 28 października, Sejm – w obawie przed wybuchem niezadowolenia – dość niespodziewanie dla Polaków przyjął ustawę wprowadzającą w państwie nowego złotego opartego na parytecie złota (1 złoty odpowiadał 0,222168 gramom kruszcu). Dwa dni później ustawa weszła w życie. Według jej postanowień nastąpiła również denominacja złotego. Dotychczasowe 100 złotych w gotówce było wymieniane na 1 nowego złotego, przy czym zapis ten nie dotyczył pensji oraz cen. W wypadku tych ostatnich każde 100 złotych starych przeliczano na 3 złote zdenominowane.

Generalnie reforma z 1950 r. skutkowałą zubożeniem przeciętnego mieszkańca ówczesnej Polski i wprowadziła chaos w obrocie towarowo-pieniężnym. Spośród nielicznych pozytywów trzeba wskazać wprowadzenie wówczas do obiegu praktycznego w wykorzystaniu bilonu (np. do stosowania w automatach telefonicznych) oraz banknotów zabezpieczonych (w miarę ówczesnych możliwości technicznych) przed fałszerstwami.

Na **STANOWISKU NR 12** możemy zapoznać się ze złotym Polski Ludowej. Została tu przedstawiona również działalność NBP w okresie powojennym.

DEMI POMOCY KONSULA
BRITYSKIEGO, ZŁOTO ZOSTAŁO
ZALĄGOWANE NA TRANSDUNAJE
EOCENE I WŁADZĄCĄ
DZICERĄ DO TURCJI.

5

NI STANOWIŁO JAKOŚ ZOSTAŁO
WYKONANE WŁADZĄ REPUBLIKI
SŁOŻE DO BEJRUTU I LUBNO
TAM ARABY W MIEJSCU
LICZ. NARODOWEJ POLY PRO
KOMUNISTYCZNY FRAKCYJNY

7

14

TA WOLNA ZAKŁADANIE NA
POLNY WYKONANIE WOLNY
WOLNY WOLNY WOLNY WOLNY
WOLNY WOLNY WOLNY WOLNY

14

21

WOLNY WOLNY WOLNY WOLNY
WOLNY WOLNY WOLNY WOLNY
WOLNY WOLNY WOLNY WOLNY
WOLNY WOLNY WOLNY WOLNY

21

6

NA POLICZENIE NAZELNYCH POLSKICH WŁADZ WŁOŚCIWYCH
4 TONY ZŁOTA POZOSTAŁA W RUMUNII JEJMA TONAJ ZOSTAŁO
SPRZEDAĆ, A ŚRODKI UZYWANE Z TEJ TRANSAKCJI MIAŁO
ZAPŁACIĆ BIEŻĄCE WYPŁATY POLSKICH WŁADZ ORAZ
POTRZEBY LICZNYCH POLSKICH UCIEKACZY. TRZY TONY
KRUSZCU TRAFIŁA DO DEPOZYTU NARODOWEGO BANKU
RUMUNII W KOLEJNYCH LATACH BĘDZIE TRYMAĆ SPÓR
O ODDYSKANIE TYCH ZASOBÓW.

8

STANOWIŁO NA POLONACH
FRAKCYJNYCH ZESTOŃ
WOLNYCH, JEST
TRANSPORTOWANE
DO TURCJI

8

9

WOLNY WOLNY WOLNY WOLNY
WOLNY WOLNY WOLNY WOLNY
WOLNY WOLNY WOLNY WOLNY
WOLNY WOLNY WOLNY WOLNY

WOLNY WOLNY WOLNY WOLNY
WOLNY WOLNY WOLNY WOLNY
WOLNY WOLNY WOLNY WOLNY
WOLNY WOLNY WOLNY WOLNY

9

10

WOLNY WOLNY WOLNY WOLNY
WOLNY WOLNY WOLNY WOLNY
WOLNY WOLNY WOLNY WOLNY
WOLNY WOLNY WOLNY WOLNY

10

11

WOLNY WOLNY WOLNY WOLNY
WOLNY WOLNY WOLNY WOLNY
WOLNY WOLNY WOLNY WOLNY
WOLNY WOLNY WOLNY WOLNY

11

12

WOLNY WOLNY WOLNY WOLNY
WOLNY WOLNY WOLNY WOLNY
WOLNY WOLNY WOLNY WOLNY
WOLNY WOLNY WOLNY WOLNY

12

13

WOLNY WOLNY WOLNY WOLNY
WOLNY WOLNY WOLNY WOLNY
WOLNY WOLNY WOLNY WOLNY
WOLNY WOLNY WOLNY WOLNY

13

Na kolejną wielką reformę walutową, której efekty są widoczne do dziś, przyszło czekać do połowy lat dziewięćdziesiątych ubiegłego stulecia. Zanim to jednak nastąpiło – w celu unowocześnienia wyglądu polskiego pieniądza – Narodowy Bank Polski w 1975 r. wprowadził do obiegu nowe banknoty zaprojektowane przez wybitnego polskiego grafika i ilustratora Andrzeja Heidricha, określane serią „Wielcy Polacy”. Heidrich zaprojektował również banknoty serii „Królowie i książęta Polski”, którą wprowadzono do obiegu po denominacji w 1995 r.

Na **STANOWISKU NR 13** poznajemy historię złotego III RP.

W Sali Polskiej jako ciekawostkę wyeksponowano oryginalny sejf bankowy datowany na początek XX w. Sejf stanowi przykład wysokiej klasy rzemiosła artystycznego. Ekspонат znajduje się na **STANOWISKU NR 14**.

SALA NARODOWEGO
BANKU POLSKIEGO

Współczesny bank centralny i niezwykła wystawa numizmatyczna!

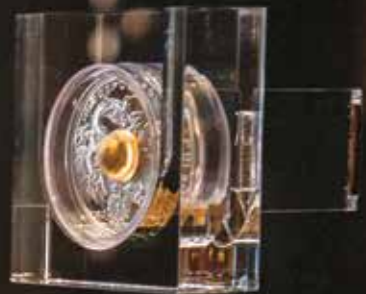
Kolejnym ważnym tematem prezentowanym na naszej ekspozycji są współczesne zadania Narodowego Banku Polskiego. Temu zagadnieniu poświęcono oddzielną część ekspozycji.

Ta wieloaspektowa i niezwykle ważna dla państwa działalność banku centralnego Polski została ukazana za pomocą diagramów, infografik i prezentacji multimedialnych. Celem było podkreślenie roli banku centralnego w gospodarce krajowej oraz pokazanie podstawowych narzędzi, za pomocą których dba on o wartość polskiego pieniądza (zgodnie z wytycznymi dyrektora DKO). Ważnym aspektem działalności banku jest edukacja ekonomiczna.

STANOWISKO NR 15 to kolejna pięknie zorganizowana przestrzeń wystawiennicza – Gabinet numizmatyczny, w którym zaprezentowano najpiękniejsze monety i banknoty kolekcjonerskie emitowane przez NBP.

Polish Olympic Representation - Beijing 2008
1st place in Silver class of the year category, St. Petersburg 2009

10 złotych, 2011, Ag 925

10 złotych, 2011, Ag 925

10 złotych, 2011, Ag 925
Europe bez barier - 100-lecie Towarzystwa Opieki nad Osobami
niepełnymi w kategorii uniaxialna kategoria, Berlin 2011
Najbardziej inspirująca moneta, Berlin 2011
Europe Without Barriers - 100th Anniversary of the Society for the Care of the
2nd place in Uniaxial category category, Berlin 2011
The most inspirational coin award, Berlin 2011

10 złotych, 2011, Ag 925

10 złotych, 2011, Ag 925

Wykonane ze złota i srebra oraz ze stopu Nordic Gold monety, często w połączeniu z minerałami, zachwycają swoim pięknem kolekcjonerów na całym świecie, czego wyrazem są liczne nagrody przyznawane im podczas różnych konkursów numizmatycznych.

Monety kolekcjonerskie upamiętniają ważne postacie, wydarzenia i rocznice związane z historią naszego kraju oraz najcenniejsze zabytki i pomniki historii. Powiększone i podświetlone czarno-białe fotogramy obiektów prezentowanych na monetach zostały wkomponowane w przestrzeń ekspozycyjną gablot tworzących Gabinet numizmatyczny.

Warto w tym miejscu pokreślić, że każda z nich jest niezwykłą opowieścią, utrwalającą ważne historyczne fakty, stanowiąc zarazem doskonałe źródło wiedzy o dziejach Polski.

Na **STANOWISKU NR 16** zwiedzający mogą obejrzeć wszystkie monety i banknoty kolekcjonerskie wyemitowane przez Narodowy Bank Polski od 1995 r.

W Sali Narodowego Banku Polskiego znajduje się też eksponat wzbudzający najwięcej emocji – oryginalna bankowa sztaba złota.

Na **STANOWISKU NR 17** wyposażonym w monitory dotykowe i aplikacje odwiedzający zapozna się ze współczesną działalnością banku centralnego.

Pozna nie tylko strukturę organizacyjną i podstawowe zadania i funkcje jakie pełni NBP, ale w przyjazny sposób dowie się, co oznaczają z pozoru trudne pojęcia związane z bankowością takie jak: stopy procentowe, operacje otwartego rynku, rezerwa obowiązkowa. Dowie się, czym zajmuje się Rada Polityki Pieniężnej, co to są interwencje walutowe oraz jak NBP zarządza rezerwami dewizowymi.

Specjalne stanowiska zostały poświęcone edukacyjnej funkcji banku oraz projektantowi banknotów – Andrzejowi Heidrichowi i projektantowi monet – Sebastianowi Mikołajczakowi.

MONETY KOLEKCYJERSKIE NBP

NAGRODZONE NA MIĘDZYNARODOWYCH KONKURSACH
W KRAKOWSKIM SALONIE EKONOMICZNYM NBP

2 zł, 2000, pierścień NG, rdzeń CuNi25, średnica 27 mm

Rok 2000 – przełom tysiącleci

**I nagroda w kategorii najbardziej zaawansowana technicznie
moneta obiegowa**

Canberra 2000

2 zł, 2003, NG, średnica 27 mm
10 lat Wielkiej Orkiestry Świątecznej Pomocy
**I nagroda w kategorii najbardziej zaawansowana technicznie
moneta obiegowa**
San Francisco 2004

20 zł, 2004, Ag 925, średnica 38,61 mm
Pamięci Ofiar Getta w Łodzi - 1940-1944
nagroda w kategorii najbardziej inspirująca moneta
Denver 2006

2 zł, 2005, NG, średnica 27 mm
Światowa Wystawa EXPO 2005 Japonia
I nagroda w kategorii najpiękniejsza moneta obiegowa
Paryż 2006

10 zł, 2007, Ag 925, hologram, średnica 32 mm
Konrad Korzeniowski / Joseph Conrad (1857-1924)

II nagroda w kategorii oryginalna technologia

Petersburg 2008

10 zł, 2008, Ag 925, cyrkonia, średnica 32 mm

Sybiracy

I nagroda w kategorii najlepszy projekt artystyczny

Petersburg 2009

10 zł, 2008, Ag 925, kula z duraluminium platerowana Au 1000, średnica 32 mm
Igrzyska XXIX Olimpiady - Pekin 2008

III nagroda w kategorii srebrna moneta roku
Petersburg 2009

10 zł, 2008, Ag 925, rdzeń szkło, średnica 32 mm
400. rocznica polskiego osadnictwa w Ameryce Północnej

I nagroda w kategorii oryginalna technologia

Petersburg 2009

najbardziej zaawansowana technicznie srebrna moneta

Canberra 2010

10 zł, 2009, Ag 925, 28,2 × 28,2 mm
Historia polskiej muzyki rozrywkowej – Czesław Niemen
I nagroda w kategorii srebrna moneta roku
Petersburg 2010

10 zł, 2009, Ag 925, średnica 32 mm
70. rocznica utworzenia Polskiego Państwa Podziemnego
nagroda w kategorii najbardziej inspirująca moneta
Berlin 2011

10 zł, 2010, Ag 925, średnica 32 mm

Historia polskiej muzyki rozrywkowej – Krzysztof Komeda

nagroda specjalna

Petersburg 2011

nagroda specjalna w kategorii najpiękniejsza moneta

Vicenza 2011

10 zł, 2011, Ag 925, średnica 32 mm
Europa bez barier - 100-lecie Towarzystwa Opieki nad Ociemniałymi
II nagroda w kategorii unikalna koncepcja
Berlin 2013

4 × 10 zł, 2012, Ag 925, nieregularne 28 × 28 mm (×4)

Mistrzostwa Europy w Piłce Nożnej UEFA 2010-12

II nagroda w kategorii unikalna koncepcja

Moskwa 2013

10 zł + 10 hrywien, 2012, Ag 925, średnica 50 mm
Mistrzostwa Europy w Piłce Nożnej UEFA 2010-12

I nagroda w głosowaniu internetowym

Moskwa 2013

10 zł, 2014, Ag 925, średnica 32 mm

100. rocznica urodzin Jana Karłowicza

I nagroda w kategorii najbardziej inspirująca moneta

Berlin 2016

5 zł, 2016, Ag 925, selektywne złocenie, 40 × 40 mm
250. rocznica założenia Mennicy Warszawskiej

III nagroda w kategorii moneta roku

Moskwa 2017

SALA KRAKOWSKA

Zaczęło się w Krakowie

Krakowski Salon Ekonomiczny NBP już w swojej idei jest otwartym miejscem spotkań i wymiany myśli, dlatego prezentowana w nim wystawa porusza istotne zagadnienia związane z historią pieniądza i ekonomii, dając możliwość interpretacji wielu zjawisk, które zachodziły na przestrzeni wieków w polskiej gospodarce.

Osadzenie narracji w kontekście historii Krakowa ukazuje bardzo silny wpływ stolicy Małopolski na losy Rzeczypospolitej. By zaakcentować ten fakt została wyodrębniona Sala Krakowska, w której zaprezentowaliśmy najważniejsze fakty i wydarzenia związane z dziejami bankowości w Polsce średniowiecznej i nowożytnej aż do czasów okupacji w kontekście historii królewskiego miasta. To wielowątkowa opowieść, dlatego w tej części ekspozycji przygotowaliśmy kilka stanowisk. Każde zostało poświęcone odrębnemu tematowi, ujmując dane zjawisko zarówno w sposób opisowy, jak i ikonograficzny.

Historia bankowości wiąże się nierozdzielnie z postaciami królewskich bankierów, którzy swoje życie i działalność związali z dworem Piastów, Jagiellonów i Wazów. W czasach Kazimierza Wielkiego byli nimi: Lewko, Mikołaj Wierzynek i Hańko Kępicz. W okresie panowania Władysława Jagiełły wielkie znaczenie zyskały dwie rodziny krakowskie: Morsztynów i Szwarców, a także bankier żydowski Wołczek. Kolejne niezwykle wpływowe rody Betmanów, Bonerów i Montelupich mocno ugruntowały swoją pozycję w Rzeczypospolitej. Do naszych czasów zachowała się ikonografia oraz wiele przekazów źródłowych, na podstawie których mogliśmy odtworzyć wizerunki niektórych postaci oraz zilustrować wiele wydarzeń z ich udziałem.

Na specjalnie zaprojektowanym pulpicie STANOWISKA NR 18 z reprodukcjami dzieł sztuki zwiedzający, używając ruchomego skanera, mogą przenieść się w odległe czasy poznając pierwszych krakowskich bankierów.

Znajdziemy tu m.in. reprodukcję słynnej „Uczty u Wierzyńka” pędzla Bronisława Abramowicza, która stała się symbolem zamożności mieszczan krakowskich. Mikołaj Wierzynek – krakowski bankier i rajca miejski – miał w czasie tego uwiecznionego na obrazie międzynarodowego spotkania, przydzielić królowi Kazimierzowi Wielkiemu pierwsze miejsce przed cesarzem i innymi królami. Biorący w przyjęciu udział monarchowie i towarzyszący im dostojnicy dowiedzieli się od polskiego króla o założeniu w Krakowie Akademii.

W średniowiecznej Polsce kupcy stawali się na tyle bogaci, że oprócz handlu zaczęli się zajmować także działalnością finansową – głównie udzielaniem kredytu. Warto tu wspomnieć, iż odrębnie rozwijało się Arcybractwo Miłosierdzia i Bank Pobożny, stanowiący rodzaj banku chrześcijańskiego, który nie pożyczął na tzw. procent.

Kierując się ruchem wskazówek zegara przechodzimy do **STANOWISKA NR 19**, które jest dokumentalną opowieścią o siedzibie krakowskiego oddziału NBP.

Zachowana ikonografia miejsca, w którym wybudowano gmach bankowy oraz fotografie z okresu międzywojennego doskonale utrwalają ten cenny obiekt architektury Krakowa.

Gmach Narodowego Banku Polskiego w Krakowie jest usytuowany w ścisłym centrum miasta. W sąsiedztwie znajdują się: Barbakan, Brama Floriańska, budynki urzędu wojewódzkiego oraz Akademii Sztuk Pięknych.

W latach 70. XIX w. teren ten zajmował Hotel Lwowski, który w 1879 r. zmienił nazwę na Hotel Centralny. Pod koniec XIX w. na drugim piętrze kamienicy, która stała na miejscu obecnego gmachu NBP, u wujostwa Marii i Kazimierza Stankiewiczów mieszkał Stanisław Wyspiański, który patrząc z okien mieszkania, namalował dwa znane pejzaże: Widok z Zacisza na Barbakan i Bramę Floriańską.

W 1914 r. parcele przejął krakowski oddział Banku Austro-Węgier, a w 1921 r. zdecydowano

o wyburzeniu hotelu i wzniesieniu w jego miejscu monumentalnego gmachu Banku Polskiego SA.

Budowę Banku rozpoczęto w 1921 r. według projektu architekta Kazimierza Wyczyńskiego, który także nadzorował budowę. Po jego przedwczesnej śmierci pracami kierował od 1923 r. Teodor Hoffmann. Budynek ukończono w 1924 r.

Gmach wzniesiono w stylu klasycyzmu akademickiego, który spektakularnie uwypukla jego powagę. Obiekt jest monumentalny, co podkreśla fasada ozdobiona ryzalitem z czterema kolumnami oraz attyka.

Elewację ozdobiono klasycyzującymi detalami architektonicznymi oraz rzeźbami częściowo w stylu modernistycznym. Na attyce umieszczono dwie pełnoplastyczne grupy rzeźb będących alegoriami rolnictwa i przemysłu dłuta Karola Hukana. Ponadto budynek ozdobiono płaskorzeźbionymi reliefami przedstawiającymi parę walczących zubrów (od strony placu Matejki), nagimi postaciami z festonami oraz parą medalionów i orłem nad wejściem głównym.

Autorem tych rzeźb jest Stanisław Popławski.

Gmach oprócz funkcji bankowych pełnił także funkcje mieszkalne. Zamieszkiwali go głównie pracownicy, którzy mogli być potrzebni o każdej porze – byli to między innymi członkowie dyrekcji i skarbnicy.

Budynek był świadkiem wielu historycznych wydarzeń, m.in. sprowadzenia prochów Juliusza Słowackiego w 1927 r., pogrzebów marszałka Józefa Piłsudskiego oraz Ignacego Daszyńskiego, a także sprowadzenia prochów generała Władysława Sikorskiego w 1993 r. oraz wielokrotnych wizyt papieża Jana Pawła II.

W czasie II wojny światowej w gmachu miał siedzibę Bank Emisyjny w Polsce – niemiecka instytucja emitująca pieniądze w Generalnym Gubernatorstwie. Ciekawostką jest, że w okresie okupacji w sortowni banku pracował Tadeusz Łomnicki – późniejszy wielki aktor.

Bank nie doznał uszczerbku podczas wojennej zawieruchy. Po II wojnie światowej w niezniszczonym budynku znalazł siedzibę krakowski oddział Narodowego Banku Polskiego.

O ile bryła budynku przez blisko sto nie uległa zasadniczym zmianom, o tyle wewnątrz zostało w dużej części unowocześnione i zaadaptowane do obecnych potrzeb. Przeprowadzona w latach 2012–2020 modernizacja, pozwoliła nie tylko dostosować obiekt do współczesnych wymagań, ale przede wszystkim przywrócić mu dawny blask.

Poznanie budynku ułatwia specjalna aplikacja. Posługując się wirtualnym suwakiem można dokładnie odtworzyć detale elewacji oraz jego wnętrza. Aplikację urozmaicają wizerunki cennych zabytków Krakowa z różnych okresów, których większość znajduje się w bezpośrednim otoczeniu bankowego gmachu.

Uzupełnieniem ekspozycji są umieszczone w stylizowanych alurach powiększone fotografie budynku z okresu dwudziestolecia międzywojennego.

W okresie okupacji w gmachu Banku Polskiego SA miał siedzibę Bank Emisyjny w Polsce (niem. Emissionsbank in Polen), a nazwa ulicy, przy której stoi budynek, została zamieniona na Wehrmachtstrasse. Bank Emisyjny w Polsce, powołany na podstawie rozporządzenia Hansa Franka z 15 grudnia 1939 r., był instytucją, która w okupowanym przez Niemców Generalnym Gubernatorstwie pełniła funkcje banku centralnego – m.in. emitując banknoty i monety. Kierował nią Feliks Młynarski, wybitny polski ekonomista i bankowiec. Warunkiem objęcia przez Feliksa Młynarskiego stanowiska prezydenta Banku Emisyjnego było, aby napisy na banknotach pozostały wyłącznie polskie, a w nazwie instytucji znalazło się słowo: POLSKA. Obok Polskiego Czerwonego Krzyża była to jedyna instytucja w Generalnym Gubernatorstwie, której Niemcy pozwolili używać nazwy naszego kraju.

Banknoty emitowane przez Bank Emisyjny nazywano potocznie złotymi krakowskimi lub młynarkami (od nazwiska Feliksa Młynarskiego). Najwyższy nominał (500 zł) miał na przedniej stronie wizerunek górala (na odwrotnej – Tatry), stąd potocznie nazywano go „góralem”.

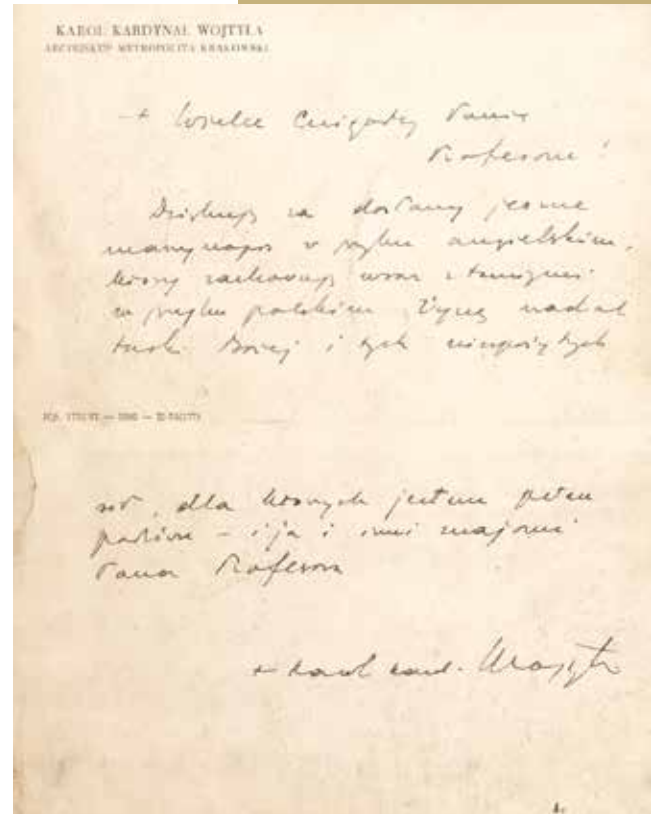
Na odwrotnej stronie banknotów emitowanych przez Bank Emisyjny umieszczano głównie charakterystyczne budowle krakowskie (50 zł – Sukiennice, 20 zł – Wawel). Na rewersie banknotu 100 zł emisji z roku 1940 umieszczono widok budynku XIX-wiecznego Banku Polskiego położonego na placu Bankowym w Warszawie, zaś na rewersie banknotu 100 zł emisji z 1941 r. pokazano widok Lwowa. Bank Emisyjny emitował także drobne monety.

Działalność Banku Emisyjnego została zaprezentowana na STANOWISKU NR 20.

Oddzielne miejsce na ekspozycji poświęciliśmy postaci Feliksa Młynarskiego (STANOWISKO NR 21), wybitnego polskiego bankowca i ekonomisty, wiceprezesa Banku Polskiego SA, przewodniczącego Komitetu Finansowego Ligi Narodów, którego życie i działalność były związane z Krakowem.

W tym miejscu ukazaliśmy postać tego wybitnego ekonomisty, jego dorobek zawodowy oraz pamiątki rodzinne świadczące m.in. o przyjaźni z Karolem Wojtyłą. Biografię Feliksa Młynarskiego można poznać z prezentacji multimedialnych, których wyświetlanie zapewniają ekrany wmontowane w szuflady pod gablotami.

Ekspozycję w tej sali domyka animacja ukazująca jarmark w dawnym Krakowie.

100 zł, 1977, Ag 625, średnica 32 mm
Zamek Królewski na Wawelu

100 zł, próba, 1977, Ag 625, średnica 32 mm
Zamek Królewski na Wawelu

20 zł, próba, 1981, CuNi, średnica 29 mm,
Cracovia totius Poloniae Urbs Celeberrima

100 zł, próba, 1981, Ag 625, średnica 32 mm
Cracovia totius Poloniae Urbs Celeberrima

2 zł, 2004, NG, średnica 27 mm
Województwo małopolskie

2 zł, 2007, NG, średnica 27 mm
750-lecie lokacji Krakowa

2 zł, 2011, NG, średnica 27 mm
Miasta w Polsce - Kraków: Klasztor Paulinów na Skałce

10 zł, 1999, Ag 925, średnica 32 mm
600-lecie odnowienia Akademii Krakowskiej (1400-2000)

10 zł, 2007, Ag 925, średnica 32 mm
750-lecie lokacji Krakowa

20 zł, 2001, Ag 925, cyrkonia, średnica 38,61 mm
Polski rok obrzędowy: Kolędnicy

10 zł, 2018, Ag 925, selektywne złocenie, średnica 32 mm
760-lecie Towarzystwa Strzeleckiego Bractwo Kurkowe w Krakowie

10 zł, 2018, Ag 925, 40,0 × 26,0 mm (elipsa)
125-lecie działalności Teatru im. Juliusza Słowackiego w Krakowie

10 zł, 2019, Ag 925, średnica 32 mm
200-lecie Akademii Sztuk Pięknych im. Jana Matejki w Krakowie

200 zł, 2019, Au 900, średnica 27 mm
200-lecie Akademii Sztuk Pięknych im. Jana Matejki w Krakowie

20 zł, 2019, Ag 925, 40 × 28 mm
Wielkie aktorki - Helena Modrzejewska

20 zł, 2019, Ag 925, średnica 38,61 mm
140-lecie Muzeum Narodowego w Krakowie

10 zł, 2019, Ag 925, średnica 32 mm
Hołd pruski

5 zł, 2020, pierścień MN25, rdzeń CuAl6Ni2, średnica 24 mm
Odkryj Polskę – Kościół Mariacki

50 zł, 2020, Ag 999, szklana wstawka, średnica 45 mm
700-lecie konsekracji kościoła Mariackiego w Krakowie

20 zł, 2020, Ag 925, selektywne platerowanie, 40 × 28 mm
Wielkie aktorki – Antonina Hoffmann

10.000.000 mkp, 20.11.1923
Widok Zamku Wawelskiego w Krakowie

20 zł, 11.11.1936
Widok Zamku Wawelskiego w Krakowie

20 zł, 1.07.1948
Sukiennice

10 000 zł, 1.02.1987

Plenty krakowskie z obrazu Wyspiańskiego

200 zł, 1.03.1990, banknot niewprowadzony do obiegu
Widok Zamku Wawelskiego w Krakowie

50 zł, 25.03.1994
Panorama Krakowa i Kazimierza

200 zł, 25.03.1994
Orzeł z kapticy Zyguntowskiej, dziedziniec Zamku Wawelskiego

20 zł, 28.01.2015, 600. rocznica urodzin Jana Długosza, kolekcjonerski
Wizerunek katedry na Wawelu

WARSZTATY I LEKCJE EKONOMICZNE

Zapraszamy dzieci i młodzież szkolną do udziału w lekcjach i wykładach, które będą się odbywać w przestrzeni ekspozycyjnej Krakowskiego Salonu Ekonomicznego NBP.

Główny kanon lekcji obejmie pięć zasadniczych tematów odpowiednio dostosowanych do grupy wiekowej i miejsca ekspozycji. Tematy lekcji będą dotyczyły m.in. płacideł i wymiany towarowej w Małopolsce, historii pieniądza kruszcowego i papierowego w dawnej Rzeczypospolitej, symboliki monety, wybitnych osobowości polskiej ekonomii oraz Narodowego Banku Polskiego i jego roli jako banku centralnego państwa. Naszym celem jest

przybliżenie społeczeństwu nie tylko zasad funkcjonowania i roli banku centralnego, ale również przekazanie szeroko rozumianej wiedzy ekonomicznej. W ramach działalności Krakowskiego Salonu Ekonomicznego NBP będą organizowane cykliczne konferencje naukowe z udziałem autorytetów z zakresu ekonomii, gospodarki, numizmatyki i bankowości.

Serdecznie zapraszamy Państwa do zwiedzania wystawy oraz udziału w organizowanych przez nas wydarzeniach.

Cenną pamiątką dla grup szkolnych, które nas odwiedzają, będzie moneta wydrukowana w technologii 3D.

PRZESTRZEŃ KONFERENCYJNA

Na cele wystawienniczo-edukacyjne przeznacziliśmy ponad 2200 m².

W gmachu znajdują się cztery sale konferencyjne wyposażone w sprzęt multimedialny.

Do dyspozycji udostępniamy:

- zabytkową salę operacyjną o powierzchni 490 m² przystosowaną do funkcji konferencyjnych, edukacyjnych oraz wystawienniczych;
- salę konferencyjną o powierzchni 180 m² zlokalizowaną na parterze;
- salę konferencyjną o powierzchni 73 m² zlokalizowaną na IV piętrze budynku.

Do dyspozycji gości oddajemy pomieszczenia pomocnicze:

- przeszklony taras o powierzchni 180 m² wyposażony w kanapy, stoliki i krzesła oraz wydzieloną palarnię;
- foyer o powierzchni 48 m² wyposażone w telewizor, stoliki i fotele;
- aneks kuchenny wyposażony w podstawowe naczynia kuchenne oraz ekspres do kawy;
- szatnię, węzeł WC, pomieszczenia socjalne.

Oddział Okręgowy NBP w Krakowie dysponuje 16 pokojami oferującymi 24 miejsca noclegowe. Każdy pokój ma własny węzeł sanitarny, klimatyzację, a w siedmiu pokojach znajdują się aneksy kuchenne.

Bankoteka – wydanie specjalne

Magazyn Centrum Pieniądza NBP
im. Sławomira S. Skrzyпка

Wydawca:

Departament Edukacji i Wydawnictw

Adres:

ul. Świętokrzyska 11/21,
00-919 Warszawa
tel. 22 185 25 25
centrumpieniadza@nbp.pl

Redakcja:

Stanisław Gorący

Współpraca:

Marcin Madejski, Lesław
Wilczak, Barbara Woźniak

Fotografie: NBP, Oddział Okręgowy NBP w Krakowie,
Bartek Barczyk. Wykorzystano projekt graficzny
albumu „Krakowski Salon Ekonomiczny NBP”.

Graficy: Zbigniew Makowski i Patrycja Wardak

Opracowanie graficzne Bankoteki: Piotr Kotela

Wystawę Krakowskiego Salonu Ekonomicznego NBP można zwiedzać od poniedziałku do piątku w godzinach 8.00–15.00.

Zwiedzanie trwa około 1 godziny.

Grupy zorganizowane obowiązują wcześniejsza rezerwacja telefoniczna:

+48 22 18 12 272

lub

+48 22 18 12 273,

lub na adres email kse@nbp.pl

Uwaga! Ze względów bezpieczeństwa liczba osób mogących jednocześnie przebywać na terenie Krakowskiego Salonu Ekonomicznego NBP jest ograniczona.

Wstęp na wystawę jest bezpłatny!

WWW.NBP.PL/KSE

Poznaj fascynujący świat pieniądza!

HISTORIA • EKONOMIA • EDUKACJA

Zapraszamy na stronę www.nbp.pl/kse